

คำแถลงเรื่องโควิด-19 (COVID-19): ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมจากมุมมองระดับโลก

คำแถลงของ

คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยชีวจริยธรรม

(UNESCO International Bioethics Committee, IBC)

และคณะกรรมการโลกว่าด้วยจริยธรรมในความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(UNESCO World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology, COMEST)

โรคโคโรนาไวรัสโควิด-19 เป็นโรคเฉียบพลันอุบัติใหม่ที่ระบาดกระจายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้จำเป็นต้องมีการพิจารณาและตอบสนองด้านชีวจริยธรรมในระดับโลก ประเด็นจริยธรรมต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้ควรร่วมกันคิดอย่างรอบคอบถึงวิธีแก้ที่ยอมรับได้ด้านจริยธรรม มุมมองด้านชีวจริยธรรมและจริยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีรากฐานของสิทธิมนุษยชน น่าจะมีส่วนสำคัญในการตอบสนองความท้าทายจากโรคนี้

IBC และ COMEST ซึ่งเป็นกลุ่มที่ปรึกษานานาชาติด้านชีวจริยธรรมและจริยธรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะมีการดำเนินการที่ก้าวข้ามการเมือง พรมแดน และความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อมุ่งไปยังความต้องการและความรับผิดชอบร่วมกัน ในการหามาตรการที่จะเอาชนะสถานการณ์เลวร้ายนี้ ในสภาวะฉุกเฉินเช่นนี้ บทบาทของคณะกรรมการด้านชีวจริยธรรมและจริยธรรมทั่วไป ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ คือการที่จะพิจารณาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดความเชื่อว่าการตัดสินใจทางการเมืองต้องมีหลักทางวิทยาศาสตร์และต้องมีแนวทางที่ยึดจริยธรรมเป็นต้นนำทาง

IBC และ COMEST ใฝ่จะชูประเด็นจริยธรรมที่สำคัญในระดับโลก ซึ่งควรต้องได้รับการยอมรับทั่วทุกแห่ง และร้องขอให้รัฐบาลต่างๆดำเนินการอย่างเร่งด่วนในเรื่องเหล่านี้:

1. ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ นโยบายด้านสุขภาพและสังคมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่มั่นคง โดยคำนึงถึงความไม่แน่นอนในช่วงที่มีการระบาดที่เกิดขึ้นจากเชื้อตัวใหม่ และควรให้การพิจารณาด้านจริยธรรมในระดับโลกเป็นต้นนำทาง ควรมีความพยายามในระดับนานาชาติที่จะยึดหลักเกณฑ์ร่วมกันในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการระบาดและผลกระทบของมัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะมียุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพและความปลอดภัยของบุคคลและชุมชน และทำให้ยุทธศาสตร์นี้มีประสิทธิผล โดยจัดให้มีการพิจารณา **ร่วมกันแบบสหวิทยาการระหว่างผู้ที่มีมาจากด้านวิทยาศาสตร์ จริยธรรม และการเมือง** การตัดสินใจทางการเมืองควรมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มั่นคงเป็นพื้นฐาน แต่ไม่ควรพึ่งแค่วิทยาศาสตร์เท่านั้น ในสถานการณ์วิกฤตซึ่งมีประเด็นที่ยังไม่รู้หลายเรื่อง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสนทนาระหว่างฝ่ายการเมือง วิทยาศาสตร์ จริยธรรมและกฎหมาย

2. ในบริบทนี้ มีข้อที่น่าห่วงว่านโยบายบางประการอาจมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลการระบาด ที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบบทที่ลดความปลอดภัยประชาชนทั่วไปในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนและยังไม่นิ่ง ตัวอย่างเช่น แนวคิดด้านการสร้าง “ภูมิคุ้มกันหมู่ (herd immunity)” ซึ่งเป็นรูปแบบการป้องกันการติดต่อของโรคติดเชื้อที่ปล่อยให้ประชากรจำนวนมากติดเชื้อเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในผู้ที่หายป่วยและรอดชีวิต ผู้ที่ยังไม่ได้ติดเชื้อก็จะได้รับประโยชน์จากการปกป้องหมู่โดยอัตโนมัติ ต้องมีการพิจารณาด้านจริยธรรมอย่างระมัดระวัง เมื่อคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้ป่วยที่เสี่ยงต่อการเสียชีวิตและผู้ป่วยที่มีอาการไม่คงที่เนื่องจากความไม่เพียงพอของห้องไอซียู แม้กระทั่งในประเทศพัฒนาแล้ว อันอาจส่งผลในทางลบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของบุคคลและชุมชน IBC และ COMEST ขอยืนยันว่านโยบายที่ไม่ตั้งอยู่บนความรู้และการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ที่ถึ้นนั้น ถือว่าไม่มีจริยธรรม เนื่องจากไปขัดกับความพยายามร่วมกันที่จะตอบสนองต่อโรคระบาดระดับโลก
3. โรคระบาดระดับโลกเปิดเผยให้เห็นความอ่อนแอของระบบการดูแลสุขภาพของประเทศต่างๆอย่างชัดเจน ทั้งยังเปิดให้เห็นอุปสรรคและความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพ IBC และ COMEST ขอชี้ว่าประเด็นหลักของปัญหาต่างๆคือวิธีการจัดสรรทรัพยากรให้กับระบบสุขภาพ และการเข้าถึงระบบนี้ การจัดสรรทรัพยากรและระบบสาธารณสุขที่แข็งแกร่งจะต้องได้รับความสำคัญสูงสุดจากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้อาจต้องการความร่วมมือนานาชาติ การตัดสินใจทางการเมืองในระดับมหภาคมีผลกระทบต่อกระจายทรัพยากรในระดับจุลภาค คือระดับการดูแลบุคคล (เช่น ระดับการคัดกรองผู้ป่วย) การตัดสินใจนี้ยิ่งยากขึ้นอีกในสถานการณ์การระบาดใหญ่ ที่มีความต้องการการรักษาพยาบาลที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นทวีคูณ การจัดสรรทรัพยากรด้านสุขภาพทั้งในระดับมหภาคและจุลภาคให้เป็นไปตามทำนองคลองธรรม ต้องยึดหลักความยุติธรรม ความเกื้อกูลกัน และความเท่าเทียม (justice, beneficence and equity) ในกรณีการเลือกรับคนไข้ เมื่อมีความขาดแคลนทรัพยากร ควรให้ความสำคัญแก่ความต้องการทางคลินิกและการรักษาที่ได้ผล วิธีการเลือกต้องโปร่งใสและให้ความเคารพแก่เกียรติภูมิมนุษย์ หลักการทางจริยธรรมในกรอบของสิทธิมนุษยชนให้ความสำคัญกับการปกป้องสุขภาพซึ่งเป็นสิทธิของทุกคน มาตรา 14 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยชีวจริยธรรมและสิทธิมนุษยชนของยูเนสโก (UNESCO Universal Declaration on Bioethics and Human Rights, 2005) ระบุว่า “มาตรฐานสุขภาพที่เข้าถึงได้อันสูงสุด” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ซึ่งหมายความว่า การเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะมีได้
4. บุคคลที่เปราะบางอยู่แล้วยิ่งเปราะบางมากขึ้นอีกในช่วงที่มีโรคระบาดระดับโลก มีความสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงความเปราะบางที่เกี่ยวข้องกับความยากจน การแบ่งแยกเหยียดหยาม เพศ โรคภัย การสูญเสียความสามารถพึ่งตนเอง ความชราภาพ ความพิการ เชื้อชาติ อีสุภาพ (นักโทษ) การเป็นผู้อพยพหรือไร้รัฐ (ดู *Report of the IBC on the Bioethical Response to the Situation of Refugees*, 2017) IBC และ COMEST ยืนยันในความรับผิดชอบของพวกเรา ร่วมกันในการปกป้องบุคคลที่เปราะบาง และในความจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงการตีตราและการเลือกปฏิบัติ (stigmatization and discrimination) ทั้งโดยคำพูดและการกระทำ (ดู *Reports of the IBC on the Principle of Non-Discrimination and Non-Stigmatization*, 2014 และ *The Principle of Respect for Human Vulnerability and Personal Integrity*, 2013) วิธีการเช่นการแยกและกักกันตัวส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เปราะบางมากกว่าทั่วไป ควรให้ความสำคัญต่อการเลี้ยงความรุนแรงภายในครอบครัว และต่อบุคคลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ฝืดเคือง โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ควรพิจารณากล

ยุทธ์ในการสนับสนุนของบุคคลเหล่านี้และหลีกเลี่ยงการทำให้สถานภาพของเขายิ่งเสื่อมลงไปอีก ควรพิจารณา มาตรการอื่นๆอีกที่จะลดความกดดันทางจิตใจที่มาจากสถานการณ์โรคระบาดและผลของการกักกันตัว

5. ความเสี่ยงที่สูงสำหรับทุกคนในภาวะโรคระบาดใหญ่มาจากความจริงว่า **สิทธิเข้าถึงสุขภาพของเรานั้น จะได้รับการรับรองได้ก็ต่อเมื่อเราทำหน้าที่ด้านสุขภาพของเรา** (ดังที่ IBC ย้ำไว้ในรายงานเรื่อง *The Principle of Individual Responsibility as related to Health*, 2019) ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องเข้าใจแนวคิดนี้ และแปลออกมาเป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบต่อรัฐบาลที่จะประกันความปลอดภัยของประชาชน ปกป้องสุขภาพ และสร้างความตระหนักของประชาชนและผู้อื่นที่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับวิธีการที่ต้องใช้ ความรับผิดชอบต่อประชาชนที่จะเคารพกฎเกณฑ์ที่จะป้องกันทุกคน ไม่เพียงแต่แต่ละคนแต่รวมถึงชุมชนทั้งหมดด้วย ความรับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพที่จะบำบัดรักษาและให้การดูแลคนไข้ ตัวอย่างเช่น การตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการที่ยอมรับการจำกัดอิสรภาพ (เช่น “การเว้นระยะห่าง”) ซึ่งไม่ได้หมายความว่า “การโดดเดี่ยวทางสังคม” หรือการสร้างระยะห่างของความสัมพันธ์กับสังคม แต่เป็นการทำตามหน้าที่ เพื่อที่จะมีระยะห่างที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมทางสังคมพอที่จะป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ
6. ข้อมูลที่มาจากนักการเมือง นักวิทยาศาสตร์ ผู้มีอำนาจบริหาร และสื่อมวลชน จะต้องทันการ แม่นยำ ชัดเจน สมบูรณ์ และโปร่งใส มีความต้องการข้อมูลหลายประเภท เพื่อให้ทุกคน ไม่ว่าจะมียุ อายุ ความเป็นอยู่ หรือระดับการศึกษาที่ต่างกันเพียงใด จะสามารถเข้าใจสถานการณ์ได้ ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสูง มีข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและ “ข่าวปลอม” อยู่มาก ข้อมูลสาธารณะและที่สำคัญคือข้อมูลวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง จะต้องมีความโดดเด่นในการแนะนำบุคคลต่างๆเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางสังคม ข้อมูลที่ชัดเจน ปฏิบัติได้ และเข้าใจได้ง่าย เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน มีความสำคัญต่อประชาชน ไม่เพียงเพื่อปกป้องสุขภาพของตนเองเท่านั้น แต่เพื่อช่วยให้มีระบบสาธารณสุขที่ดีด้วย กล่าวโดยหลักๆ ข้อมูลข่าวสารจะต้องเที่ยงตรง แม่นยำ โปร่งใส และมีความพอเหมาะ เพื่อที่จะไม่สร้างความแตกตื่น หรือไม่ลดความสำคัญของความรุนแรงของสถานการณ์ แต่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความเสี่ยงปัจจุบันและอนาคตอย่างมีวิจารณญาณ
7. ขณะนี้มีการวิจัยและการทดสอบทางคลินิกอยู่มากมาย เพื่อที่จะหาวิธีการรักษาและวัคซีนเพื่อป้องกัน โควิด-19 กิจกรรมเหล่านี้ส่วนมากเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นที่จะประสานความพยายามของนานาชาติและสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการพิจารณาทางจริยธรรม (**ethical review**) สำหรับโรคระบาดโควิด-19 นั้น องค์การอนามัยโลกและผู้ร่วมงานอื่นๆได้ประกาศให้มีการศึกษาร่วมกัน เรียกว่า “**SOLIDARITY**” เพื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบที่ยังไม่เคยทำมาก่อนในหลายๆประเทศ เนื่องจากการทดสอบในระดับเล็กๆในหลายประเทศซึ่งมีวิธีการแตกต่างกันอาจไม่ให้ผลที่ชัดเจนแน่นอนได้ อาจจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาและรับรองวิธีการใหม่ๆอย่างรวดเร็ว เพื่อที่จะไม่หวังเห็นผลการวิจัยในช่วงที่มีวิกฤตทางสาธารณสุขนี้ สมควรที่จะจัดตั้งคณะกรรมการกำกับ (**oversight committee**) ในระดับโลก เพื่ออำนวยความสะดวกการวิจัยที่มีความรับผิดชอบ (**responsible research**) ในช่วงวิกฤตโรคระบาดระดับโลกนี้ คณะกรรมการนี้ควรรวบรวมผลงานวิจัยจากแหล่งต่างๆ และช่วยประสานงานและร่วมกันในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอาจไม่เป็นตามแนวทางปรกติทั่วไป เนื่องจากเป็นสถานการณ์ระบาดที่รอไม่ได้ ในแง่นี้ คำแนะนำของคณะกรรมการนี้ต่อคณะกรรมการพิจารณางานวิจัยระดับท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นที่เข้าใจได้ว่า อาจต้องใช้วิธีการใหม่ๆในสภาวะฉุกเฉิน เมื่อคำนึงถึงภัยคุกคามในระดับโลก อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเช่นนี้ต้องมีเหตุผลทางจริยธรรม (ดู **WHO Guidance for managing ethical issues in infectious**

diseases outbreaks, 2016) หลักการจริยธรรมไม่ควรถูกละเมิด แต่อาจมีการปรับได้ในสถานการณ์ขกเว้น ที่สำคัญด้วย คือการที่จะต้องไม่ดำเนินการวิจัยในสถานการณ์เช่นนี้เพียงเพื่อหวังผลตอบแทนทางการเงินเท่านั้น จะต้องยึดความโปร่งใส การแบ่งปันข้อมูล และการร่วมกันรับผลประโยชน์ของการวิจัยเพื่อมนุษยชาติทั้งหมด เป็นคุณค่าหลัก (ดู Report of the IBC on the Principle of the Sharing of Benefits, 2015) IBC และ COMEST ขอชมเชยหน่วยงานให้ทุนและวารสารวิทยาศาสตร์จำนวนที่มากขึ้นเรื่อยๆ ที่ได้ตอบสนองต่อการเรียกร้องของ Wellcome Trust ให้ผลงานวิจัยเรื่องโควิด-19 ได้รับการตีพิมพ์แบบเปิด (Open Access) ในช่วงที่มีความฉุกเฉินด้านสาธารณสุขเช่นนี้

8. ความเร่งด่วนในการหาวิธีบำบัดรักษาจะต้องไม่มาก่อนการปฏิบัติงานวิจัยที่มีความรับผิดชอบ นักวิจัยต้องยึดหลักจริยธรรมของการวิจัย และต้องระมัดระวังเรื่องการใช้งานวิจัยในทางมิชอบ กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการวิจัยควรได้รับการตรวจพิจารณาโดยคณะกรรมการจริยธรรมที่มีความสามารถและมีอิสระ คณะกรรมการต้องสามารถทำงานได้โดยไม่ขาดตอน
9. เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โทรศัพท์มือถือ สื่อสังคม และปัญญาประดิษฐ์ สามารถมีบทบาทสำคัญในการต้านโรคระบาดระดับโลก โดยทำให้เราสามารถติดตาม ทำนายและปรับเปลี่ยนการแพร่กระจายของโรคและพฤติกรรมของมนุษย์ สำคัญมากที่จะดูแลประเด็นทางจริยธรรม สังคม และการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ อย่างเพียงพอ จะต้องเคารพสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ และจะต้องมีสมดุลระหว่างความเป็นส่วนตัวและอิสระ (privacy and autonomy) กับคุณค่าของความปลอดภัย (safety and security)
10. การแพร่กระจายของโรคอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการสร้างสิ่งกีดขวางระหว่างประเทศ ชุมชน และบุคคล จากความพยายามที่จะสกัดกั้นการติดต่อ มาตรการเหล่านี้ไม่ควรทำลายความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อสู้กับโรคระบาดหรือทำให้เกิดความกลัวเผด็จพันธุ์อื่น (xenophobia) หรือการกีดกัน (discrimination) เป็นหน้าที่ทางจริยธรรมที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความร่วมมือกัน แทนที่จะหนีไปสู่การปลีกและแยกตัวออกไป ในช่วงเวลานี้ ซึ่งสังคมหลายแห่งยึดแนวเศรษฐกิจที่ทุนการแข่งขัน เราต้องจำไว้ด้วยความมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่คงอยู่และก้าวหน้าด้วยความร่วมมือกัน ในกรณีโรคระบาดนี้ สำคัญอย่างยิ่งที่จะมีความร่วมมือกันในทุกระดับ คือ ระดับรัฐบาล ภาคประชาชนและภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรระดับนานาชาติและภูมิภาค
11. โรคระบาดระดับโลกทำให้เห็นการพึ่งพกันระหว่างรัฐต่างๆ ตัวอย่างเช่น ในด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อจะทำชุดตรวจ หน้ากาก เครื่องช่วยหายใจ ฯลฯ IBC และ COMEST เรียกร้องให้มีความร่วมมือระหว่างประเทศและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แทนที่จะมีเพียงประโยชน์แคบๆในระดับชาติ เตือนถึงความรับผิดชอบของประเทศที่มั่งมีที่จะช่วยประเทศที่ยากจนในช่วงที่มีความฉุกเฉินด้านสาธารณสุข และเราเรียกร้องให้มีมาตรการป้องกันการลักลอบและ/หรือการประพฤตมิชอบโดยบุคคลหรือกลุ่มที่จะทำลายความเป็นเอกภาพที่เรากำลังต้องการนี้